
หนังสือเล่มนี้

1. ความหมายของหนี้เคลื่อนกสินกัน

- ▶ คือกรณีที่สิทธิและหนี้ หรือหน้าที่ตกมาอยู่ในมือของบุคคลเดียวกัน ผลคือบุคคลผู้นั้นจะมีฐานะเป็นทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้ของตนเอง
 - ▶ เป็นเรื่องความเป็นเจ้าหนี้และความเป็นลูกหนี้ มีอยู่พร้อมกัน ในหนี้เดียวสำหรับบุคคลเดียวกัน
 - ▶ ผลคือหนี้นั้นระงับสิ้นไป (ม.353)
-

2. สาเหตุการเกิดหนี้เคลื่อนกสินกัน

- ▶ 2.1 เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้กลายเป็นทายาทของอีกฝ่ายหนึ่ง
 - ▶ 2.2 เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้รับ โอนหนี้หรือสิทธิเรียกร้องของอีกฝ่ายหนึ่งมา
-

2.1 เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้กลายเป็นทายาทของอีกฝ่ายหนึ่ง

- ▶ กรณีเจ้าหนี้เป็นทายาท เมื่อเจ้าหนี้กลายเป็นทายาทของลูกหนี้ ในฐานะทายาทของลูกหนี้ **เจ้าหนี้ก็จะกลายเป็นลูกหนี้ของตนเอง** ในหนี้เดียวกัน
 - ▶ กรณีลูกหนี้เป็นทายาท เมื่อลูกหนี้กลายเป็นทายาทของเจ้าหนี้ ในฐานะทายาทของเจ้าหนี้ **ลูกหนี้ก็จะกลายเป็นเจ้าหนี้ของตนเอง** ในหนี้เดียวกัน
 - ▶ ผลคือ ความเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้รายเดียวกันจะมารวมอยู่ในบุคคลเดียวกัน **จึงทำให้หนี้ระงับไป**
-

ตัวอย่าง

- ▶ นาย ก. และนาย ข. เป็นพี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน ก.กู้เงิน ข.มา 100,000 บาท เมื่อ ก.ตาย ข.เป็นทายาทที่เหลืออยู่ คนเดียวของ ก. ย่อมรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของ ก. นาย ข.ต้องชำระหนี้ เงินกู้ของ ก. 100,000 บาท ซึ่ง ข.เองเป็นเจ้าของหนี้อยู่ ด้วย หนี้จึงเคลื่อนกลับไป ทำให้หนี้ระงับ
-
- ▶

2.2 เจ้าหนี้ หรือลูกหนี้รับ โอนหนี้หรือสิทธิเรียกร้องของอีกฝ่ายหนึ่งมา

- ▶ เช่น บริษัทเจ้าหนี้และบริษัทลูกหนี้ได้จดทะเบียนควบบริษัทเป็นบริษัทเดียวกัน บริษัทใหม่ย่อมได้ไปทั้งสิทธิและความรับผิดชอบของบริษัทเดิม หนี้สินระหว่างบริษัทเดิมย่อมระงับไป (ม.1243)
- ▶ กรณีที่มีกฎหมายให้รวมรัฐวิสาหกิจ 2 แห่งเข้าด้วยกัน หนี้สินระหว่างรัฐวิสาหกิจนั้นก็ย่อมเคลื่อนกลืนกัน

ข้อยกเว้นของหนี้เคลื่อนที่กัน

- ▶ 1. หนี้ได้ตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคลภายนอก
 - ▶ คือกรณีที่บุคคลภายนอกยังมีสิทธิจะได้รับประโยชน์จากสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อยู่ ถ้าจะให้หนี้เคลื่อนที่กัน บุคคลภายนอกย่อมเสียหาย
 - ▶ เช่น เจ้าหนี้เอาสิทธิเรียกร้องไปประกันหนี้แก่บุคคลภายนอกไว้ก่อน ต่อมาแม้เจ้าหนี้ตาย ลูกหนี้ได้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้มา โดยการรับมรดก ก็ไม่ทำให้สิทธิเรียกร้องระงับไป บุคคลภายนอกยังบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้
-

- ▶ เช่น นายเปิดออกเช็คให้นายโก่ ถ้าเปิดตาย และโก่เป็นทายาทของเปิด หนี้ยอมเคลื่อนกลิ้งกันไป แต่หากโก่สลักหลังเช็ค ใช้เงินให้ นส.หงส์ ไปก่อนที่เปิดตาย แม้โก่จะเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ตามเช็ค หนี้ยอมไม่เคลื่อนกลิ้งกันเพราะเช็คอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของนส.หงส์

ข้อยกเว้นของหนี้เคลื่อนที่กัน

- ▶ **2. เมื่อมีการสลักหลังตัวเงินกลับมา (ม.917 ว.3)**
 - ▶ การโอนตัวเงินยอมสลักหลังและส่งมอบต่อๆ กันไปได้ จะสลักหลังให้แก่ผู้จ่าย หรือผู้ส่งจ่าย หรือแก่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของตัวเงินก็ได้ และบุคคลเหล่านั้นยังสลักหลังต่อไปอีกได้ ไม่ถือว่าหนี้ตามตัวเงินเคลื่อนที่กัน
-

3. ผลของหนี้เคลื่อนที่กัน

- ▶ 1. มีผลทันที ไม่ต้องมีการตกลงกันหรือแสดงเจตนาใดๆแต่อย่างใด
 - ▶ 2. หนี้ส่วนอุปกรณ์ เช่น จำนำ จำนอง และค้ำประกันก็ระงับไปด้วย
-

ทบทวน

การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย

หลักการใช้มาตรา 370, 371 และ 372

- ▶ ม.372 เป็นบททั่วไป ม.370 ม.371 เป็นบทเฉพาะ
- ▶ แต่ให้พิจารณา ม.370 ม.371 ก่อนเสมอ ถ้าปรับเข้ากับทั้งสองมาตรานี้ไม่ได้ จึงจะใช้ ม.372
- ▶ ข้อสังเกต ม.370
- ▶ ม.370 + ม.219 เสมอ
- ▶ เป็น ม.370 แล้ว จะไม่มีทางเข้า ม.217, 218 ได้
- ▶ ม. 370 ต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง + ภัยพิบัติไม่ได้เกิดจากลูกหนี้

ข้อสังเกต ม.371

- ▶ ต้องมีเจตนาไขในการหน่วงกรรมสิทธิ์
 - ▶ ภัยพิบัติที่เกิด ก่อนเจตนาไขสำเร็จ
 - ▶ ม.371 ว.2 + ม.217,218
 - ▶ ข้อสังเกต ม.372
 - ▶ ใช้กับสัญญาต่างตอบแทนอื่นๆ ที่ไม่เข้า ม.370, 371
 - ▶ ม.372 ว.แรก + ม.219 เสมอ
 - ▶ ม.372 ว.1 โทษใครไม่ได้ + ลูกหนี้ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ ตอบแทน
-

ข้อสังเกต ม.372

- ▶ ม.372 ว.2 ต้อง โทษเจ้าหนี้ได้ หรือ ม.372 ว.2 + ม.207 (เจ้าหนี้ผิดนัด)
 - ▶ ม.372 ว.2 + ม.219 แต่ลูกหนี้ได้รับชำระหนี้ตอบแทนอาจไม่เต็มจำนวน
-

การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ (ม. 233)

▶ หลักเกณฑ์

- ▶ 1. ลูกหนี้ไม่ยอม ใช้สิทธิเรียกร้อง
 - ▶ 2. ทำให้เจ้าหนี้เสียประโยชน์
 - ▶ 3. ห้ามมิให้ใช้สิทธิเฉพาะตัวของลูกหนี้ (ค่าสินไหมทดแทนเพราะละเมิดต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ, สิทธิในค่าอุปการะเลี้ยงดู)
-

การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ (ม. 233)

- ▶ ข้อสังเกต ตามมาตรา 233
 - ▶ สิทธิที่เจ้าหนี้จะใช้เรียกร้องต่อผู้อื่นนี้มีอยู่เพียงเท่าที่ลูกหนี้มีอยู่
 - ▶ หนี้้นั้นต้องถึงกำหนด
 - ▶ หนี้้นั้นต้องไม่มีข้อบกพร่อง เช่น หนี้ขาดอายุความ
 - ▶ เจ้าหนี้มิต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้
-

การเพิกถอนการฉ้อฉล (ม.237)

▶ หลักเกณฑ์

- ▶ 1. ลูกหนี้ได้กระทำนิติกรรมอันมีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน
 - ▶ 2. เจ้าหนี้เสียเปรียบ
 - ▶ 3. ลูกหนี้รู้ว่าเจ้าหนี้เสียเปรียบ
 - ▶ 4. ถ้ามิใช่การให้โดยสเน่หา ผู้ได้ลาภงอกหรือบุคคลภายนอกต้องไม่สุจริต
-

ข้อสังเกต

- ▶ 1) เจ้าหนี้ที่มีสิทธิเพิกถอนหมายถึง บุคคลที่อยู่ในฐานะเดียวกับเจ้าหนี้ด้วย
 - ▶ เช่น ผู้ขายฝาก ผู้ให้
 - ▶ 2) เจ้าหนี้ รวมถึงเจ้าหนี้ผู้ได้รับชำระหนี้แล้วด้วย
 - ▶ 3) ถ้า **ไม่ใช่เจ้าหนี้** หรือ **ไม่อยู่ในฐานะของเจ้าหนี้** ไม่มีสิทธิเพิกถอน แม้ว่าลูกหนี้จะไม่สุจริตก็ตาม
เช่น ผู้ค้ำประกัน ผู้รับประกันภัย
-

ข้อสังเกต

- ▶ 4) แม้ลูกหนี้ยังสามารถชำระหนี้ได้อยู่ แต่ลูกหนี้ทำนิติกรรมที่ทำให้ไม่อาจชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้ครบถ้วน ต้องถือว่าทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ
- ▶ 5) **เจ้าหนี้บุริมสิทธิ** หรือ**เจ้าหนี้มีประกัน** เช่น เจ้าหนี้จำนอง เจ้าหนี้จำนำ ไม่สามารถเพิกถอนการจ้องฉลได้
- ▶ 6) การให้โดยเสน่หา ลูกหนี้เพียงฝ่ายเดียวรู้หรือควรจะรู้ว่าทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ **ผู้ได้ลาภงอกไม่จำเป็นต้องรู้** ด้วย
- ▶ แต่ถ้าเป็นนิติกรรมที่มีค่าตอบแทน เจ้าหนี้ต้องพิสูจน์ว่าผู้ได้ลาภงอก รู้ว่าทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ

ข้อสังเกต

- ▶ 7) ถ้าผู้ได้ลาภงอก เป็นบุคคลภายนอก ผู้ได้รับ โอน โดย สุจริต และมีค่าตอบแทน เจ้าหนี้จะ เพิกถอนนิติกรรมนั้นไม่ได้
 - ▶ เช่น บุคคลภายนอก ตามมาตรา 1299, 1300, 1303, 1329, 1330 และ 1332
 - ▶ 8) ผู้ได้ลาภงอก ต้องรู้ ในขณะทำนิติกรรมกับลูกหนี้ว่าทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ จึงจะถือว่าไม่สุจริต ถ้า มารู้ ในภายหลัง เจ้าหนี้ เพิกถอนไม่ได้
 - ▶ 9) สิทธิของบุคคลภายนอกผู้สุจริต ตามม.238 ต้องพิจารณาว่าบุคคลภายนอกได้ทรัพย์สินมา โดย มีค่าตอบแทน หรือ โดยเสนาหา และบุคคลภายนอก มีความสุจริตหรือไม่
-

สิทธิยึดหน้าวง

▶ หลักเกณฑ์

- ▶ 1. เจ้าหนี้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น โดยชอบด้วยกฎหมาย
 - ▶ 2. ต้องมีหนี้เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครอง
 - ▶ 3. ไม่ขัดกับภาระของเจ้าหนี้ หรือคำสั่งของลูกหนี้ หรือความสงบเรียบร้อย
-

ข้อสังเกต

- ▶ 1) ต้องเป็นผู้ครอบครองในฐานะเป็นเจ้าของ ถ้าเจ้าหนี้ครอบครองทรัพย์สินในฐานะอื่น ไม่มีสิทธิยึดหน่วง
 - ▶ เช่น ผู้ดูแลรักษาทรัพย์สินตามคำสั่งศาล เจ้าพนักงานบังคับคดี
 - ▶ 2) หนี้ที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครอง เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิยึดหน่วง
 - ▶ ลูกหนี้เงินกู้มอบ โฉนดที่ดินไว้เป็นประกันเงินกู้ เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิยึดหน่วง โฉนดที่ดินเพราะลูกหนี้เป็นหนี้เงินกู้ไม่เกี่ยวกับ โฉนดที่ดิน (ฎ.1894/2546)
-

ข้อสังเกต

- ▶ 3) ถ้าหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิยึด
หน่วง
- ▶ 4) หนี้ที่ขาดอายุความไปแล้ว เจ้าหนี้ยังสามารถยึด
หน่วงทรัพย์สินต่อไปได้

ลูกหนี้ร่วม เจ้าหนี้ร่วม

การกระทำที่มีผลร่วมกันระหว่างลูกหนี้ร่วม (ม.296)

- ▶ 1. เจ้าหนี้ผิดนัด (ม. 294)
- ▶ 2. การชำระหนี้ และการกระทำซึ่งมีผลเสมือนการชำระหนี้
- ▶ 3. การปลดหนี้ (ม. 293)

ข้อสังเกต

- ▶ ถ้าลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้หักกลบลบหนี้กับเจ้าหนี้ **ไม่ว่าทั้งหมด หรือบางส่วน** ผลทำให้หนี้ระงับไปทั้งหมด หรือบางส่วน และ มีผลไปถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย

ข้อสังเกต

- ▶ การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้บางคน มีผลให้ลูกหนี้คนนั้นหลุดพ้นจากหนี้ไป เจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้ผู้นั้นชำระหนี้อีกไม่ได้
 - ▶ สำหรับลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ **จะได้รับประโยชน์เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดหนี้**
-

การปฏิบัติที่มีผลเฉพาะตัวลูกหนี้ (ม.295 ว.2)

- ▶ 1) การให้คำบอกกล่าว
 - ▶ 2) การผัดนัด
 - ▶ 3) การหยิบยกอ้างความผิด
 - ▶ 4) การชำระหนี้อันเป็นพันธวิสัยทางฝ่ายลูกหนี้ร่วม
 - ▶ 5) กำหนดอายุความ หรือการที่อายุความสะดุดหยุดลง
 - ▶ 6) หนี้เคลื่อนกลิ้งกัน
-

การกระทำที่มีผลร่วมกันระหว่างเจ้าหนี้ร่วม (ม.299)

- ▶ 1) เจ้าหนี้ผิดนัด
- ▶ 2) หนี้เคลื่อนกสิณกัน
- ▶ 3) การชำระหนี้
- ▶ 4) ปลดหนี้

การปฏิบัติซึ่งมีผลเฉพาะตัวเจ้าหนี้ร่วม (ม.299 วรรค 3)

- ▶ 1) การให้คำบอกกล่าว
- ▶ 2) การหยิบยกอ้างความผิด
- ▶ 3) อายุความ
- ▶ 4) การโอนสิทธิเรียกร้อง

การโอนสิทธิเรียกร้อง

- ▶ สิทธิเรียกร้องที่โอนไม่ได้ (ม.303)
 - ▶ 1) กรณีสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้โอนกันได้
 - ▶ 2) คู่กรณีได้มีข้อตกลงห้ามโอนไว้
 - ▶ 3) สิทธิเรียกร้องที่ศาลยึดไม่ได้
 - ▶ ข้อสังเกต
 - ▶ การโอนยอมไม่มีผล ถ้าหากผู้รับโอนรู้ถึงข้อห้ามโอนนั้น แต่ถ้าผู้รับโอนสุจริต คือไม่ทราบถึงข้อห้ามโอนนั้น ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ให้ผู้รับโอน
-

ข้อสังเกต

- ▶ การ โอนสิทธิเรียกร้อง ในสัญญาต่างตอบแทน **ผู้ซื้อจะโอนสิทธิของตนตามบทบัญญัติของการโอนสิทธิเรียกร้องไม่ได้** ต้องทำเป็นแปลงหนี้ใหม่ (ฎ. 1731/2521)
- ▶ การ โอนสิทธิเรียกร้องเมื่อได้ทำเป็นหนังสือแจ้ง ให้ลูกหนี้ทราบแล้ว **แม้มิได้แจ้งให้เจ้าหนีทราบก็สมบูรณ์และใช้บังคับได้** (ฎ.5066/2531)
- ▶ กรณีลูกหนี้ให้ความยินยอมกับการโอน ลูกหนี้ยกข้อต่อสู้ เช่น เจ้าหนี้มีการปลดหนี้ มีการหักกลบลบหนี้ มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นต่อผู้รับโอนไม่ได้

ข้อสังเกต

- ▶ ลูกหนี้เพียงแต่ได้รับบอกกล่าวการโอน ถ้าลูกหนี้มีข้อต่อสู้อะไรที่จะไม่ต้องชำระหนี้ต่อผู้โอน **แต่ต้องมีอยู่ก่อนการโอน** สามารถยกขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ ไม่ว่าจะเป็นอย่างข้อต่อสู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้โอน โดยเฉพาะ หรือเกี่ยวข้องกับหนี้ก็ตาม
-